

2 Шта ћемо са тим Лукијаном, када га, сто година после смрти, један Јава Продановић уређује и један Васа Стајић приређује. И још, Васа Стајић скоро без резерве воли Лукијана, поново га пречитава и радо наводи.

2 Угледање на класичну поезију одувек је ваљало само творцима врло великих дарова. Јер је античка битност неприступачна и ~~не~~ неразумљива. Јер иза исте речи данас и онда, стоје сасвим друге садржине и перспективе. Јер ванредну једноставност духа класичних песника и мислилаца постижу у друга времена само врло изузетно обдарени. Средње обдарености класицизам је гушио или извитонеравао. Класични занос су скупо плаћале читаве епохе књижевности. Један пример само. Немачки народ, "народ песника", имао је у 19-том веку само два велика лиричара, Гетеа и Хајнеа. Даровитог и финог Хелдерлина, и многе друге даровите, класика је давила и делимично и подавила. Хелдерлин је домаћа једноставност и лепоту грчку, али само у моментима и фрагментима.

2 Српска Војводина са својим ученим писцима такође је у своје време пролазила кроз искушење од класицизма. Многи су застраивали, многи се узалуд сакатили у духу и изразу. Нисмо имали велики дар који би адекватно ушао у оквир Хорација, Вергилија, Проперција, или Теокрита, Пиндара. Имали смо средње таленте који се разанићали према калушу класике, и уједно, по некој погрешној асоцијацији, растезали се и према калушу ерудиције. Класични песници међутим нису по правилу испољавали дух учености. А кад јесу, као Лукреције, онда се није радило о ерудицији него о оригиналним погледима на космос и свет људи. Војвођански латинисти и грцисти су блуждали. Једна је заблуда била: да се човек поезији може "одати". Хорације је ту много крив, јер је записао да се "поезији одао из романтизма и унутрашњег нагона". Наровно да је бившег Брутовог војника и жестоког републиканца унутрашњи нагон пребацно и у поезију. Друга је заблуда била у мишљењу да је дидактику старе поезије писала ученост и ~~не~~ реторика. Писао ју је драматични дар у оштром цртању карактера, и сјајна прецизност у стилу и језику. Класични писци су доказ да стил није човек,

него оригиналан човек, и да иначе нема стила. Трећа је заблуда била у веровању да је класични метар сам по себи поезија. Лукијан, врло наводни дух у основи, градио је поезију "убором Српкињу, ходом Римку".

Што је Лукијан уносио у своје стихове податке о својој учености, још не би морало значити да чије био песник. Радиле су тако сви "певци" онога века. Да оставимо разне, чинио је тако и критични, коренило народни Бегов. Али се код Бегова то прескочи, и оно ~~да~~ друго чита. Како стоји то друго код Лукијана? Може се одговорити толико да Лукијанова формула није празна. То је био човек даровит у основној природи својој; човек моћно културних тенденција за себе и за народ; човек "јаког живота", како је сам пластично одредио једну потенцијалност нашег изузетног човека. Што се тиче поетске плахости, и од ње је Лукијан имао, али не у манти него у карактеру. То би била једна засебна тема, у вези са обрасцем класичних песника, ~~тема~~ тема о Песничком нагону који улази у карактер, и говори језиком карактера. Карактер нема манти, али има своја, и може у три речи, у епиграму, ~~у~~ у двостиху казати поетичку вредност. Та комбинација, наравно, не даје такозваног чистог лиризма, али та комбинација то и неће. Лукијан је писао: "Сили мечтателној утесни предел". Није ова старинска реченица рђава ни као стил, а суштински она казује не сасвим непоетску истину да "јак живот" побеђује без илузија.

Поетски нагон у карактеру илуструје једна од лепших песница Лукијанових, К самом себи, у којој имамо непрекинуту песничку идеју, и један у сталном певању држати ритам. Лукијан је ту дао израза духовном стању онога који сваком страдању околена кроз дружбу са узвишеним, дружбу са пиеридама, то јест, музама.

Пиериде, дајте лек!

.....

Пиериде, лек ваш скор!

Глас лире ваше балсам нежном сердцу,

С песмом ватом јачиј дух.

При тихој ноћи бриге с ризом свлачим,

Вашом целбом сан ми лак,

На новиј подвиг ум већ спремам сутра.

Акценти "јаког живота" су ту, али крила не. На почетку песме, у оригиналу, наравно, стоји навод из Хорација. Хорацијев прст је ту, али Хорацијева градија не. Латин каже: Тугу и стрепњу предајем ~~ветровима бурним~~ нека их носе у море Критско." У овој једној реченици има можда више ~~не~~

~~ево је овај стих из Лукијана~~

плахости и елеганције него код Лукијана у целој песни. Обожавани Хораци-
ус Флакус није могао да се увуче Лукијану у крв, само у укус и у душу. И
то је већ доста. Хорације је хинотисао Лукијана, и потегао га у ону ви-
соку област где пребивају класични духови свих времена, они који снагу,
елеганцију и лепоту имају онда кад су сухи, јасни, без илузија. Стендал,
савршено класични дух, тако је написао Ватерло. Вечније него Иго....Боже,
како падају велика имена док се казује шта Лукијан није!

2 Са својим егзалтираним карактером, са смислом за ак-
цент и ритам, са податцима из сопственог живота који је био луда трка с
непонама и без метода, са знањем и смислом за народни језик — требао
је Лукијан писати субјективну поезију, бар оно што је највеће чинио. Ка-
да год је писао субјективно, имао је укуса и мере; када год је писао чи-
сто народним језиком ритам му је ~~вигуравао~~ ^{вигуравао} једну дозу поезије. Имамо низ
двостихова, врсту епиграматичког циклуса ~~а~~ ^а ~~проведеног~~ ^{проведеног} кроз разне песме,
који сведочи о пластичном и кретном стилу.

Излишност жеље срећи равно
Силама, биће ти душа мирна.

Али, ето, присталица Вука чим узме перо, не говори више чисто народним је-
зиком. Велики проблем сваког писца, језик, решио је Лукијан теоријски, као
наметан човек и тачан оцењивач Вукових напора, али не интуитивно, као
писац и песник. Посртао је већ и онда кад је писао само о језику. Једаред
каж^е, с инспирацијом, да "народни језик ум и карактер јавља на^ш.....и
живота ^увну^тре^шњег обли^к"; а други пут с извештаченим напором хоће да
"сриско ^ус^гласи с музом Флаковом". Мешао је понекад народни и славе-
носерпски језик и ~~није~~ ^{није} чуо страхан шок при тако несрећном прелазу:

Там на развалинах

.....
Генија сједјахта.....
Потихи сице чујеш глагољухта:
Се судба царствам! Чије није
Вило, ит' чије над меће бити!

Али читалац то заборави кад на другој страни нађе оно друго, кренак на-
родни језик и народну душу, у стиху: Чеха срам, за гробом срам. "

2 Васе Стајић је један од сасвим ретких ме-
диума за прилаз Лукијану са радозналости и без неодољивих предрасуда. Лу-
кијан дугује много, па и најновију збирку стихова, једном ретком протекто^{ру}.

Тај протектор, коштиљав у карактеру, борац и тврдилац целог века, човек
је коме годи поетски нагон у карактеру, који воли ~~_____~~
"јак живот". Ни меланхолије, ни сујете! Тако је мање више он сам саздан.
И из таквога себе нашао је пут племените симпатије за Лукијана.

Кенџо Селунто